

Obchody Dnia Krajobrazu nie powinny kończyć się 20 października

2020-10-20

Z Markiem Kajsem, Zastępcą Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska rozmawia Mateusz Kosiński z "Tygodnika Solidarność"

Tysol.pl: Rada Europy ogłosiła 20 października Międzynarodowym Dniem Krajobrazu. Mało kto wie, że Dzień Krajobrazu to inicjatywa GDOŚ, która spotkała się z uznaniem Rady Europy. W jakim celu powstała?

Marek Kajs, Zastępcą Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska: Krajobraz jest fantastycznym, wielowymiarowym i zmiennym zjawiskiem. Termin „krajobraz” należy rozumieć jako postrzeganą przez ludzi przestrzeń, zawierającą elementy przyrodnicze lub wytwory cywilizacji. Jest to przestrzeń ukształtowana przez czynniki naturalne lub działalność człowieka. Komponentów krajobrazu jest bardzo wiele, a człowiek ma istotny wpływ na ich modelowanie i ochronę. Krajobraz natomiast ma duży wpływ na jakość życia każdego z nas. Wiele badań naukowych w sposób jednoznaczny łączy np. poziom naszego zadowolenia z życia z ilością i jakością zieleni w miejscu swojego zamieszkania. Urządzenie krajobrazu, a więc przestrzeni, w której żyjemy, powinno być więc świadome i odpowiedzialne. Mam pełne przekonanie, że właśnie w kontakcie z naturalnym krajobrazem w każdym człowieku wykuwa się wrażliwość na przyrodę i środowisko. Ta wrażliwość może kształtować się od najmłodszych lat, dlatego kontakt z krajobrazem naturalnym lub na przykład dobrze zorganizowanym krajobrazem miejskim, ale także świadomość znaczenia krajobrazu, są bardzo ważne. Mając powyższe na uwadze, w 2016 r. Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska ogłosiła 20 października Dniem Krajobrazu. Inicjatywa zyskała uznanie na forum międzynarodowym i w 2017 r. Rada Europy ogłosiła 20 października Międzynarodowym Dniem Krajobrazu.

Jak do tej pory przebiegały Dni Krajobrazu?

Nieodłącznym elementem Dnia Krajobrazu są spacerowe krajobrazowe, które odbywają się w całym kraju. Spacerowe krajobrazowe mają charakter edukacyjno-rekreacyjny, zatem łączy się w nich pożyteczne z przyjemnym. Do organizacji spacerów krajobrazowych zachęcamy zawsze instytucje publiczne, organizacje pozarządowe i inne podmioty. Takie wydarzenia inicjują także Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska i regionalne dyrekcje ochrony środowiska we wszystkich województwach. W 2017 roku odbyło się około trzydziestu wydarzeń, w 2018 r. liczba wzrosła do ponad stu, a w roku 2019 wydarzeń w całej Polsce było ponad dwieście! Niestety, w tym roku sytuacja epidemiologiczna zmusiła nas do realizowania działań głównie internetowych lub w bardzo małych grupach w reżimie sanitarnym, do czego także inne podmioty zachęcamy. Bezpieczeństwo uczestników wydarzeń to obecnie kluczowa sprawa.

Jakich wydarzeń możemy spodziewać się w tym roku?

W tym roku obchody odbywają się pod hasłem: Drzewo w krajobrazie. Chciałbym w tym miejscu gorąco zachęcić wszystkich do kreatywnego wysiłku i realizowania wydarzeń towarzyszących Dniu Krajobrazu w różnych formach – nie muszą to być przecież wyłącznie spacerowe. Podmioty uczestniczące w tym święcie podejmują szereg innych inicjatyw takich jak prelekcje, wykłady, warsztaty, konkursy plastyczne, plenery malarskie. W tym roku możliwości działań grupowych są bardzo ograniczone, ale jest wiele innych możliwości partycypowania w obchodach. Do Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska wpłynęło bardzo dużo informacji o takich wydarzeniach organizowanych na przykład przez domy kultury i inne podmioty. Zachęcamy, żeby w mediach społecznościowych oznaczać posty dotyczące wydarzeń hasztagiem: #DzieńKrajobrazu. Obchody Dnia Krajobrazu nie muszą i nawet nie powinny kończyć się 20 października. Zwykle trwały przynajmniej do listopada.

W tym roku Dzień Krajobrazu będzie obchodzony pod hasłem „Drzewo w krajobrazie”. Dlaczego?

Jest to zaakcentowanie kluczowej, krajobrazotwórczej roli zieleni wysokiej. W ten sposób chcielibyśmy popularyzować wiedzę w zakresie znaczenia drzew w krajobrazach, a także ich obecności w polskiej kulturze – na przykład w malarstwie, czy literaturze. Drzewa od wieków stanowią inspirację dla twórców. Stąd też tegoroczne motto obchodów – cytując Leopolda Staffa o pięknie wysokich drzew.

Należy pamiętać, że drzewa pełnią w krajobrazie ważne funkcje przyrodnicze oraz klimatyczne. Są niezbędnym zasobem i środowiskiem życia zarówno dla cennych jak i pospolitych gatunków zwierząt i roślin. Ponadto produkują tlen, zwiększają wilgotność powietrza, tworzą korzystny mikroklimat, ograniczają poziom zanieczyszczeń.

Jednocześnie ze względu na swoją biologiczną różnorodność drzewa są obecne w większości typów krajobrazów, występują zarówno na terenie krajobrazów naturalnych, jak i kulturowych, zwiększając harmonijność i ład przestrzenny.

Zatem udział drzew w tworzeniu walorów danego krajobrazu jest bardzo znaczący i warto zdawać sobie z tego sprawę.

W ostatnich latach tematy związane z ochroną środowiska zostały zdominowane przez tzw. ekologów. Czy to rzeczywiście jedyny podmiot zajmujący się ochroną środowiska?

Ekolodzy, o których pan mówi są różni, realizują różne cele, stowarzyszą się w różnych organizacjach. Należy jednak pamiętać, że organizacje pozarządowe mają pełnić rolę pomocniczą i błędne jest przekonanie, że troska o środowisko jest wyłącznie ich domeną chociażby dlatego, że bywają głośne i robią spektakularne akcje. Tak po prostu nie jest. Podobnie jak fałszywe jest przekonanie, że troską o przyrodę wykazują się jedynie określone środowiska polityczne, a inne nie. Przyroda jest naszym wspólnym dobrem i dziedzictwem, dlatego zostały powołane odpowiednie instytucje, żeby o przyrodę dbać, prowadzić odpowiednią politykę środowiskową. W tych instytucjach, proszę mi wierzyć, też pracują ekolodzy, bo są to ludzie, którzy swoje życie związali ze środowiskiem naturalnym, są odpowiednio wykształceni i kochają przyrodę. Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska realizuje szereg działań edukacyjnych, promujących właściwe postawy względem środowiska. Nasze działania opierają się o kampanie zakrojone na dużą skalę – jak na przykład kampanie dotyczące inwazyjnych gatunków obcych, jak i te mniejsze – realizowane czasem wyłącznie w mediach społecznościowych. Chcemy wykorzystywać wszystkie możliwe narzędzia oraz środki przekazu, żeby komunikować się ze społeczeństwem, uświadamiać je, a kiedy trzeba, także przestrzegać, wreszcie promować odpowiednie postawy względem zwierząt, roślin i krajobrazu.

Jak ochrona środowiska w Polsce wypada na tle naszych europejskich partnerów?

Odpowiedź na to pytanie nie jest prosta, ponieważ tradycja tworzenia form ochrony przyrody w krajach europejskich jest dłuższa niż międzynarodowych umów dotyczących ochrony przyrody i krajobrazu (konwencje, traktaty wspólnotowe). Z tego tytułu mamy do czynienia z różnymi systemami i różnymi formami ochrony przyrody i krajobrazu w poszczególnych krajach, a w przypadku państw federacyjnych formy te mogą być różne w poszczególnych regionach w granicach jednego kraju. Niemniej jednak Międzynarodowa Unia Ochrony Przyrody (IUCN) ustaliła pewne kryteria i kategorie przyporządkowywania form ochrony przyrody i krajobrazu ze względu na cele jakim te formy głównie służą. O możliwości bezpośredniego porównania obszarów chronionych możemy mówić w przypadku form, w których od samego początku ich tworzenia mieliśmy do czynienia z jednakowymi kryteriami dla wszystkich państw zrzeszonych – dotyczy to na przykład obszarów Ramsar, czy Natura 2000. W przypadku sieci Natura 2000, której celem jest zachowanie określonych typów siedlisk przyrodniczych oraz gatunków, które uważa się za cenne i zagrożone w skali całej Europy, Polska wypada powyżej średniej dla Unii Europejskiej (18%) chroniąc 20% obszaru lądowego (12 miejsc). Liderami są Słowenia 38%, Chorwacja 37%, Bułgaria 35%, Słowacja 30%, a więc względnie nowi członkowie Unii Europejskiej z przewagą obszarów górskich. Z kolei najmniejszy udział w sieci Natura 2000 mają Dania (8%), Łotwa (12%), Szwecja (12%).

Z kolei obszary chroniące krajobraz oraz obszary ze zrównoważonym użytkowaniem zasobów naturalnych pod względem zajmowanej powierzchni stanowią ponad 50% wszystkich obszarów chronionych w Europie. Obszary te są przede wszystkim zlokalizowane w krajach o największej liczebności populacji: Francji, Niemczech i Wielkiej Brytanii, Hiszpanii, Polsce. W Polsce parki krajobrazowe i obszary chronionego krajobrazu zajmują ponad 30% powierzchni kraju. Warto przy tym wspomnieć, że marszałkowie województw obecnie opracowują audyty krajobrazowe, których jednym z celów jest określenie krajobrazów priorytetowych oraz wskazań dotyczących granic parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu. Nie należy też zapominać, że ważnym narzędziem kształtującymi i chroniącymi krajobrazy w krajach Europejskich jest planowanie przestrzenne.

Wywiad dostępny jest również na stronie internetowej tysol.pl

Źródło: "Tygodnik Solidarność"